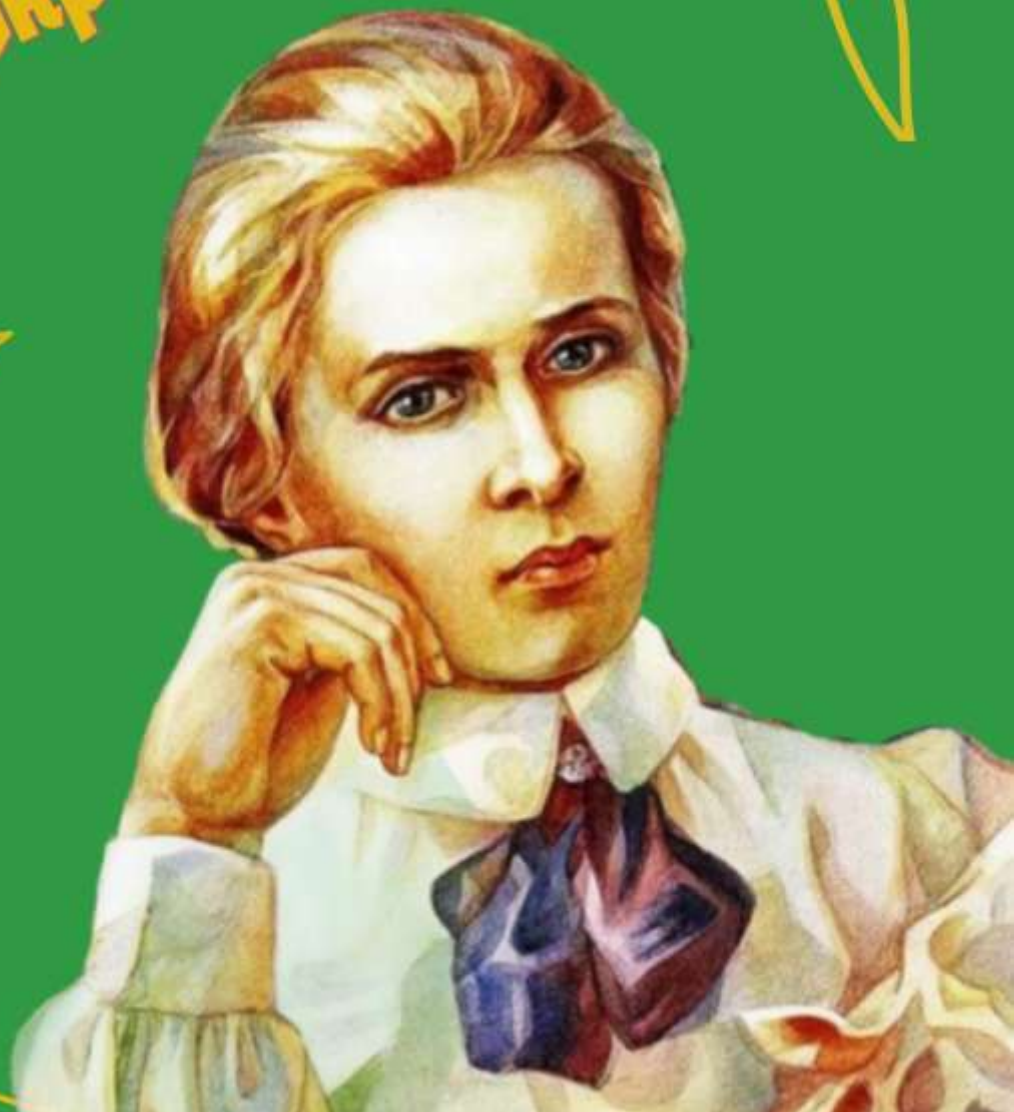

**Життя і страждання
Лесі Українки**

Департамент культури і туризму
Полтавської обласної державної адміністрації
Обласна бібліотека для юнацтва
імені Олеса Гончара

Серія «Кохання видатних людей»

Кохання і страждання

Лесі Українки

до 150-річчя від дня народження

Біобібліографічна розвідка

Вип. 2

Полтава 2021

Упорядник: Юлія Анатоліївна Новоселецька

Кохання і страждання Лесі Українки : до 150-річчя від дня народження : біобібліографічна розвідка / уклад. Ю. А. Новоселецька ; Полтавська обласна бібліотека для юнацтва імені Олесея Гончара. – Полтава, 2021. – 16 с. : іл. – (Серія «Кохання видатних людей»; вип. 2).

У бібліографічній розвідці подано інформацію про особисте життя Лесі Українки, а також цитати віршів, в які поетеса вклала всю силу свого почуття, адже кохання дало поштовх до написання визначних творів.

Запропонований посібник адресується учням, молоді, бібліотекарям, краєзнавцям, та всім, хто бажає більше знати про велику письменницю, перекладачку, громадську і культурну діячку, коріння якої пов'язане з Полтавщиною.

Матеріал не є вичерпним, використана література бралася з публікацій журналів та газет, книг, які є в наявності в Полтавській обласній бібліотеці для юнацтва імені Олесея Гончара та інтернет-ресурсів.

Зміст

Передмова	4
Перше кохання Лесі Українки	5
Грузинські зустрічі: Нестор Гамбарашвілі	6
Трагізм великого кохання: Сергій Мержинський	8
Чоловік Климентій Квітка	11
Використана література	13
Інтернет-ресурси	15

Передмова

В цьому році Україна і світ відзначають 150-річчя від дня народження славетної поетеси, яка є символом нескореності та незламності духу – Лесі Українки.

Пророчі і проникливі слова сказав про свою сестру брат Михайло: «...Пісня твоя не вмере, не загине. Велика весна шле своїх гінців, і ти по правді жайворонок її. Нам випадає доля першим одпихати човен з хвилевої пристані і пустити у дальшу плавбу, хоч, певно, кінця їй ми не зобачим, проте зоря нам ясно світить, і ми по змозі дамо добрий керунок човнові у далеку чудову путь. І він таки дійде своєї мети, і тоді на щасливому березі згадають нас, перших керівничих на великому морі великого діла».

Леся Українка була народом, його душею та пульсом, серцем і жагучою плоттю, його піснею, в якій звучала неймовірна туга, розпач, біль, та разом з тим надія і віра у кращу долю рідного краю. Письменницький дар Лесі вибухнув з надзвичайною силою, не відразу він став зрозумілим її поколінню, але ті часи промайнули, зараз інші часи, змінилося історичне тло, народилися інші люди, і ожило, зазвучало на всю потугу Лесине слово.

У цій біобібліографічній розвідці ми перегорнемо сторінки кохання титана духу і разом з тим ніжної, тендітної, хворої жінки, торкнемося рядків її трепетної поезії, воскреснемо її чуттями, трагізмом і мукою.

*Ти не хтів мене взять, полишив мене тут на сторожі,
Ти мені заповідав скрасити могилу твою
В білий мармур, і плющ, і криваві осінні рожі,
Ти мені заповідав носити жалобу мою
Так, як носять в легендах царівни, мовчазні, хороші.
Довго ждуть мені, друже, ще мармур не тесаний твій,
Ще немає на чому повитись плющу жалібному,
Не цвітуть ще осінні троянди в порі весняній.*

(«Ти не хтів мене взять...» Л. Українка)

Перше кохання Лесі Українки

Своє перше кохання Леся зустріла, коли їй було 15, а Максиму Славінському тоді вже виповнилось 18 років. Він був товаришем старшого брата поетеси Михайла, сталося їхнє знайомство у селі Колодяжному, де її батьки мали чималу садибу.

Разом із Максимом Леся займається перекладами поезії Гейне, які згодом побачили світ окремою збіркою: «Книга пісень Генріха Гейне. Переклад Лесі Українки і Максима Славінського». Передмова Олени Пчілки. Львів, 1892 (серія «Всесвітні твори»). Книга містить 143 поезії Гейне, з них 92 переклала Леся Українка.

У цьому ж році почуття розгорілися знову. І перетворилися на роман. Але ніхто з дослідників не відає чому з часом стосунки плавно змінилися дружбою. Максимові Славінському Леся Українка присвятила досить багато інтимної лірики. Зокрема такі вірші: «Горить моє серце», «Стояла я і слухала весну», «Хотіла б я пісню стати», «Сон літньої ночі».

Уривок вірша із першої поетичної збірки Лесі «На крилах пісень» начебто промовляє про ці почуття, які з часом змарніли.

*Сон літньої ночі колись мені снівся.
Коротка та літня нічка була,
І сон був короткий, – він хутко змінився
І зник, як на сході зоря розсвіла.
Чудова мрія, розкішна та ясна,
Кохано в ту ніч обгорнула мене,
Приснилась мені люба доля прекрасна,
Приснилось невидане щастя моє.*

(Сон літньої ночі. Л. Українка)

Загальновідомо, що опісля закінчення стосунків вони продовжували спілкуватися. Не залишилось жодних спогадів про нешанобливі висловлювання ні з боку поетеси, ані з боку Славінського.

За спогадами Олександра Шульгина – державного, громадського і політичного діяча, історика та публіциста, до речі нашого земляка, що народився в Хорольському повіті, між Лесею Українкою і Максимом Славінським був «зворушливий роман».

Грузинські зустрічі: Нестор Гамбарашвілі

1896 рік Лариса Петрівна зустрічає у місті Києві, куди прибула з Колодяжного ще у вересні 1895 року.

У Києві родина Косачів проживає в будинку № 21 по вулиці Назарівській біля Ботанічного саду (будинок не зберігся). Одну із п'яти кімнат у ньому займає квартирант – студент Київського університету Нестор Гамбарашвілі. За участь у студентських заворушеннях молодого чоловіка виключили з Московського університету, так що з Лесею вони швидко знайшли спільну мову і не тільки з нею.

Гамбарашвілі почував себе у Косачів мов у рідних. Молодь настільки звикла до нього, що залучала до дитячих розваг, вільно увіходила в кімнату, роблячи іноді пустотливі витівки.

Особливо вразило Лесею, коли до Нестора завітали на гостину його земляки, в основному студенти, що теж перебрались у Київ. Вона із захопленням слухала прекрасний спів молодих грузинів, їх вражаюче гарні голоси. На другий день після такого вечора Леся запропонувала Нестору навчати його французькій мові, а він відповідно, щоб навчав її грузинської.

У своїх спогадах Нестор Гамбарашвілі передає враження від знайомства з Лесею та її родиною: «Сім'я Косачів відразу ж завоювала мої симпатії високою культурністю, демократичністю і сердечністю. Члени сім'ї між собою говорили виключно по-українськи, хоч всі добре знали і російську мову.

...Особливо хороші товариські стосунки були в мене з Лесею Українкою». (Нестор Гамбарашвілі. Мої спогади про Лесею Українку. З книги «Спогади про Лесею Українку»).

«Бажаю Вам, пане Несторе, послужити щиро і бездоганно Вашій прекрасній рідній країні. Коли Вам треба буде товариської помочі і поради, то згадайте, що єсть на світі.

Київ, 6. V 1896 Лариса Косач».

Стосунки між родиною Косачів і Гамбарашвілі були настільки теплими, що, коли він відбував додому на канікули, інші члени сім'ї теж подарували свої фото йому.

«На початку літа 1896 р., виїжджаючи з Києва додому в Горі на канікули, я запитав Лесею Українку, що їй привезти з Грузії. Відповідь була: «Гострий кинджал, як емблему боротьби з ненависним ворогом». (Нестор

Гамбарашвілі. Мої спогади про Лесю Українку. З книги «Спогади про Лесю Українку»).

Її прохання грузин виконав. На перші гроші, які він заробив своїми уроками, замовив найліпшим дагестанським майстрам холодної зброї невеликий кинджал з гарної криці; руків'я і піхви із срібла, з гравіруванням та черню.

Кинджал, привезений у подарунок Нестором із Грузії Лесі Українці, безкінечні розмови про незвіданий і неймовірний гірський край, гордих, незламних його людей, Шота Руставелі з його «Витязем у тигровій шкурі». На такій емоційно-піднесеній ноті ввійшла в Лесине життя Грузія, країна, де вона буде змушена жити, щоб хоч якось полегшити хворобу, країна, де народилася «Лісова пісня», де згодом завершиться її земний шлях.

Дехто з дослідників переконував, що молоді люди покохали один одного, бо Лесина лірика, що датується тим періодом переповнена символами і зворушливою ніжністю.

*Дарма, я знала се! Тоді ще, як приймала
Від тебе зброю, що сріблом сіяла,
Я в серце прийняла безжалісний клинок.
Тепер мені не жаль ні мук, ні крові,
Готова я приймать і рани, і терни
За марні мрії, за святії сні
Пречистого братерства і любові.*

(«Не дорікати слово я дала...» Л. Українка)

Але насправді, жодного слова про свою прихильність до Нестора Леся Українка не вимовила. Ніяких підтекстів. Але, якщо вони може й були, либонь, й розказувала вона про те сестрі, та, щоб у листах – ніколи. Повна прихованість всього, що відчувала.

Під кінець червня 1896 р. поетеса написала меланхолійну «Єврейську мелодію»:

*Ти не мій! Розлучив нас далекий твій край,
І вродлива чужинка забрала!
Ти там, може, знайшов незаказаний рай,
Я ж без тебе, мов квітка, зів'яла.*

*...Милий мій! ти для мене зруйнований храм,
Чи я зрадити маю святині
Через те, що віддана вона ворогам*

І чужій, неправдливій богині?

Якби там не відбувалося насправді, ми вже про це, мабуть ніколи не довідаємося, та через дві зими Гамбарашвілі залишить помешкання Косачів, а Леся надовго виїде до Криму. Через деякий час обірвалося й листування. Проте, до останнього подиху поетеса зберегла крицевий подарунок, який просочився поодинокими спогаданнями і в її поезію.

Трагізм великого кохання: Сергій Мержинський

«В кінці червня чи на початку липня Леся в Чукурларі познайомилася з Сергієм Костянтиновичем Мержинським, що лікувався в Ялті од туберкульозу легенів. Жив він постійно в м. Мінську і працював у Контролі Ліваво-Роменської залізниці. Його в Чукурлар до Лесі направив познайомитися Павло Лукич Тучапський» (Ольга Косач-Кривинюк).

Зустріч ця виявилася важливою для Лесі Українки. Того літа вона прочитала йому свою першу драму – «Блакитну троянду». Сергій Костянтинович виявився коханням усього життя поетеси.

Вже влітку 1899 року в Зеленому Гаю гостювали Сергій Мержинський, Ольга Кобилянська, Климент Квітка.

Тоді Мержинський презентував твори Гете з дарчим написом на першому томі: «Панне Лесе на память дружеских и сердечных отношений 11. VII 1899. С. Мержинский».

5 лютого 1900 року Леся Українка вирушила до Мінська, щоб зустрітися із Сергієм Мержинським.

«...В Мінську я пробула три дні, бо раз, що перший, а почасти і другий день ще була втомлена і не хотілось їхати далі, поки зовсім не відпочину, а по-друге, С [ергій] К[остянтинович] дуже просив лишитись ще на день і мені не хотілось робити йому прикrostі, бо він тепер зовсім не пристосований до переносіння навіть таких невеличких неприємностей.

...С[ергій] К[остянтинович] передавав багато привітів і поклонів тобі і всім нашим. Він запевняє, що дуже поправивсь після санаторії, але вид у нього страшно чахоточний, сливе не може ходити пішки і втомлюється од всього страшенно». (З листа Лесі Українки до матері від 11 лютого 1900 р.).

Під час перебування в Мінську Мержинський «...подарував Лесі репродукцію мадонни Рафаеля, зробивши на образі напис: «На добрую

пам'ять о вместе проведенном времени 6–9. II 1900 г. С. Мержинський» (Той образ завжди був при Лесі, де б вона не жила)» (Ольга Косач-Кривинюк. З книги «Леся Українка. Хронологія життя і творчості»).

Влітку 1900 року Леся знову в Гадячі. В липні туди приїздить Мержинський.

Більша частина поезій, що написані тоді у Зеленому Гаю, увійшли до третьої збірки Лесі Українки «Відгуки» (Чернівці, 1902).

А вже на початку вересня з Мінська надходить звістка про різке погіршення стану здоров'я С. Мержинського.

«В середині вересня Леся була днів 10 у Мінську, одвідувала хворого С. К. Мержинського. Її адреса у Мінську для телеграм була: Минск, Захарьевская (улиця), Новомосковская [гостинниця], Косач». (О. Косач-Кривинюк. З книги «Леся Українка. Хронологія життя і творчості»).

*Все, все покинуть, до тебе поинуть,
Мій ти єдиний, мій зламаний квіте!
Все, все покинуть, з тобою загинуть,
То було б щастя, мій згублений світе!*

(«Все, все покинуть, до тебе поинуть...» Л. Українка)

Наступив 1901 рік. 7 січня Леся вже в Мінську поруч хворого Мержинського. Звідти пише листа Ользі Кобилянській:

«...Життя тут моє досить трагічне. Я мушу бути найспокійнішою від всіх, хоч я, власне, найменше маю ілюзій, а через те й надії (зо мною лікар був найщирішим). Щодня мій друг розмовляє (отим своїм безгучним голосом, немов шелестом) про те, як ми вкупі за границю поїдемо, в Швейцарію, як то гарно зустріти там весну... А я весни так боюся, так боюся, як... того, чого не можу назвати. І я кажу йому, що поїду з ним, що буду з ним, аж поки він поправиться... В сьому правда те, що я не покину його так, як його покинули інші його друзі. Я з ним останусь, поки буде треба. Ви розумієте мене?». (З листа до Ольги Кобилянської від 16 січня 1901 р.).

У ніч на 18 січня 1901 року Леся Українка пише драматичну поему «Одержима».

Окрім цього, доглядаючи хворого, написано вірш «...Ні! Я покорити її не здолаю...»), Леся ще й встигає працювати над критичними оглядами для журналу «Жизнь».

Сидячи біля помираючого коханого, поетеса переосмислює власний шлях, своє життя. Думки її тяжкі і невблаганні. І висновки невблаганні. Трішечки легше Лесі тоді стало, коли до Мінська їй на поміч прибув Михайло Кривинюк.

Майже два з половиною місяці Леся мужньо вела боротьбу за життя свого друга. Та все було намарне – 3 березня С. К. Мержинський помер у неї на руках. При його останніх хвиликах були присутні також батько, М. В. Кривинюк та лікар.

Після похорону Леся у супроводі Кривинюка повертається до Києва.

*Порвалася нескінчена розмова.
Тремтить вона, мов порвана струна,
В моєму серці. Від одного слова
Розкрилася в душі моїй труна.*

(«...Порвалася нескінчена розмова...» Л. Українка)

Змученою, обезсиленою, розчавленою, такою вона себе почувала в Києві. Тільки білі аркуші приймали її безмежний біль.

*Уста говорять: «він навіки згинув!».
А серце каже: «ні, він не покинув!».
Ти чуєш, як бринить струна якась тремтяча?
Тремтить-бринить, немов сльоза гаряча,
Тут в глибині і б'ється враз зі мною;
«Я тут, я завжди тут, я все з тобою!».*

(«Уста говорять: «він навіки згинув!...» Л. Українка)

Втрата дорогої й близької людини тяжко вразила поетесу, але вона не зломилась, не піддалася розпачеві.

«...А я, бачите, жива, хоч не знаю, як сказати, – здорова чи ні? Хвороби жодної не маю, та голова на плечах наче не моя, не слухають мене руки і дуже неохоче беруться до роботи. Нічого мені не хочеться, нічого мені не треба, я примушую себе хотіти і вмовляю, ніби те інше потрібне мені. Я страшно втомлена фізично і морально і, здається, спала б без кінця, однак спати багато не можу, тільки лежу часами по цілих днях. Але єсть у мене ще

одно бажання, таки справжнє, виразне бажання, се поїхати до Вас на зелену Буковину». (З листа до Ольги Кобилянської від 12 березня 1901 р.).

Чоловік Климентій Квітка

З Климентом Квіткою Леся познайомилася у 1898 році. Юнак (Квітці було тоді 19 років) цікавився українською народною музикою, і Леся пообіцяла, що наспіває йому всіх пісень, що знає.

Климентій рано зостався без догляду сім'ї. Батько його помер, мати захворіла. Над ним взяла опіку родина Олександра Антоновича та Феоктисти Семенівни Карпових. Квітка здобув фах юриста, та за покликанням був музикантом, обдарованим дослідником фольклору. Чи був він цікавим співрозмовником? Безумовно, адже Леся володіла 12-ма мовами, Климентій – 13-ма. Тож у Чернівці Климентій заїхав по дорозі до Швейцарії, в яку він так і не дістався. Зостався коло Лесі і мандрував разом з нею Буковиною. Батьки Лесі від цього не були в захопленні.

У листі до батька від 1 липня 1901 року Леся пробує відстояти право на самостійне рішення як своє, так і Квітки: «...Даремне ви так нападаєтесь на Квітку, я властиве не знаю, в чім його злочинство... Мені дуже дивно, що ти пишеш мені «не удерживай Квитку, пусть едет в Швейцарию». Коли се я кого удерживаю? І чого б я мала удержувать в данім разі? Се зовсім залежить від його волі і потреби, куди йому їхати, а куди ні, і я нічого йому радити не буду. Не бачу теж причини, чого б я мала забороняти йому бути там, де я... Не знаю теж, чому вираз симпатії до мене чи дбання про моє здоров'я має називатись «Вмешательством в наши семейные дела» – коли так, то й порада твоя «їхати в Швейцарию» теж єсть «вмешательство»?».

Їхня подорож Буковиною продовжувалась до ранньої осені. 11 вересня Леся Українка вже в Києві сповіщає про своє прибуття сестру Ольгу. Передає вітання від Квітки, який за час поїздки зробився гарним товаришем і до якого вона ставиться по-братерськи. Леся називала його Квіточка, ще частіше Кльоня. У 1902 році про їхній роман довідалася рідня поетеси. Леся Українка писала своїй сестрі Ользі: «Квіточку слід би «взяти в руки», страх воно бідне тепер. Іще, як на те, і матеріальні справи чортзна-як стоять. Та ще лікарі наговорили йому всяких дурниць». Вже згодом у Климентія знайшли сухоти.

5 вересня 1903 року Леся Українка повертається з Зеленого Гаю до Києва. Там на неї чекають телеграми від Климента Квітки. Він гукає її в Одесу, аби звідтіля разом їхати на Кавказ, в Тифліс, де Квітка мав службу в окружному суді. В той день Леся виїздить. Родина стурбована її рішенням. Хоча воно для них не стало несподіваним.

З Одеси Леся з Квіткою морем через Батумі їдуть до Тифлісу. 13 вересня Леся сповіщає сестру Ольгу, що вони на місці, завіривши, що Квітка піклується про неї, у всьому підтримує й допомагає, що почувается вона вже набагато гарніше, хоча кашель іще турбує (адже з Києва виїздила зовсім хворою).

3 жовтня 1903 року несподівано помирає від дизентерії старший Лесин брат Михайло. «Деся після 11 жовтня, ледве Леся поправилася після приїзду до Тифлісу, як одержала звістку про смерть брата Михайла і та звістка знову її прибила. Вона була «душею хвора». Коли б була сама, то може б і не витримала, але в Тифлісі була тоді давня товаришка Лесина, Марія Биковська-Біляєва та К. Квітка, то вони помогли Лесі жити». (Ольга Косач-Кривинюк. З книги «Леся Українка. Хронологія життя і творчості»).

У ці роки Леся все частіше звертається до жанру драми; створені «Вавилонський полон» та «Кассандра» (закінчена у 1907 році).

25 липня 1907 року у Вознесенській церкві на Деміївці в Києві обвінчались Лариса Косач та Климент Квітка. Листом Леся про це сповіщає матір: «Справа скінчена – ми звінчались сьогодні в 1-й годині дня. Знайшли такого попа, що сам порадив короткий спосіб, без оглашень». (З листа Лесі Українки до матері від 25 липня 1907 року).

Попереду кілька років тяжкої боротьби з хворобою, боротьби за життя і право на творчість. Сім'я постійно переїздить, Климент не втрачає надію врятувати Леся. Їхній маршрут був прокладений з Криму на Берлін, з Європи знову в Крим, в Ялту, а потім Грузія, Тифліс, Телаві, Єгипет. Покращення здоров'я не було.

В кінці квітня 1913 року Леся Українка востаннє приїхала до Києва.

4 липня дізнавшись про тяжкий стан доньки, Олена Пчілка залишила всі свої справи і вдвох з найменшою донькою приїхала до Кутаїсі.

З кожним днем Лесині сили катастрофічно падали. Зоставалася надія – поїздка в Сурамі. Тож хвору 9 липня повезли автомобілем до цього міста. Та Сурамі був безсилий покращити тяжкий стан хворої. Наближався ранок, ранок 19 липня і з ним невідворотний кінець.

19 липня (1 серпня) 1913 року поетеса померла в місті Сурамі. Їй було 42, а її чоловікові – 33. Климент важко переживав смерть дружини. На похороні дружини, коли вже всі розійшлися, він ще довго стояв над її

могилою, заплаканий та вбитий горем. Пережив Климент Лесю на 40 років. Після смерті поетеси Квітка видав книгу в двох томах «Мелодії з голосу Лесі Українки». Вдруге він одружився знову в 65 років. Піаністці Галині Кащевій було всього 25 років і померла вона, як і Леся у 42 роки.

Використана література

1. Агеєва В. Поетеса зламу століть: Творчість Лесі Українки в постмодерній інтерпретації : монографія / В. Агеєва. – Київ : Либідь, 1999. – 264 с.
2. Білоусов Є. В. Лесина пісня : [повість-казка про дитинство та юність Лесі Українки] / Є. В. Білоусов. – [Тернопіль] : [Навчальна книга-Богдан], [2009]. – 112 с.
3. Ведель Е. Лірика Лесі Українки : діалог з європейською культурою / Е. Ведель ; [пер. з нім. О. Костюк]. – Київ : Академія, 2014. – 80 с.
4. Вітрич М. «Хотіла б я піснею стати...» : до 145-річчя від дня народження Лесі Українки / М. Вітрич // Зоря Полтавщини. – 2016. – 23 лют. – С. 5.
5. Горянич М. Леся Українка і я / М. Горянич. – [Київ] : Зелений пес, [2011]. – 48 с.
6. Гоян Я. П. «Милий, ти душу дав мені...»: про «Лісову пісню» Лесі Українки : есе / Я. П. Гоян. – Київ : Веселка, 2006. – 55 с.
7. Панасенко Т. Леся Українка / Т. Панасенко // Григорій Сковорода. Тарас Шевченко. Іван Франко. Леся Українка. – Луцьк : Волинська обласна друкарня, 2012. – С. 351-471.
8. Демська-Будзуляк Л. Драма свободи в модернізмі : пророчі голоси драматургії Лесі Українки : монографія / Л. Демська-Будзуляк. – Київ : Академвидав, 2009. – 184 с.
9. Драгомани. «Грецький заволока» на службі у гетьмана. Гадяч. Два брати: поет і декабрист // Костенко А. Леся Українка. – Київ, 2006. – С. 8-14.
10. Ільченко О. Про Леонардо да Вінчі, Карла Ліннея, Жюль Верна, Джона Рокфеллера, Лесю Українку, Вінстона Черчілля / О. Ільченко. – Київ : Грані-Т, 2007. – 96 с.
11. Іщук-Пазуняк Н. Леся Українка : Ідея свободи України у спектрі світової цивілізації : розвідки і доповіді / Н. Іщук-Пазуняк. – Київ : Вид-во ім. О. Теліги, 2008. – 432 с.
12. Кармазіна М. С. Леся Українка / М. С. Кармазіна. – Київ : Альтернатива, 2003. – 416 с.
13. Кисіль Г. «Від чого тепер так, а не інакше, все на світі робиться» : [родина Драгоманових і Гадяч] / Г. Кисіль // Зоря Полтавщини. – 2016. – 6 верес. – С. 3.

14. «Кожне слово її – то перлина, в кожнім вірші її – душа» : [Л. Українка і Полтавщина] // Волосков В. Подорож Полтавщиною з монетою в руці. – Полтава, 2008. – С. 55-61.
15. Колодяжне – колиска Лесиноного таланту : путівник (до 140-річчя від дня народження Лесі Українки) / [упоряд. В. Комзюк, Н. Пушкар]. – Ковель : Ковельська міська друкарня, 2011. – 36 с.
16. Костенко А. І. Леся Українка / А. І. Костенко. – Київ : А.С.К., 2006. – 512 с.
17. Котляревський скликає конгрес : [Леся Українка у Полтаві на відкритті пам'ятника І.П. Котляревському] // Костенко А. Леся Українка. – Київ, 2006. – С. 272-276.
18. Левченко Г. Міф проти історії. Семіосфера лірики Лесі Українки : монографія / Г. Левченко. – Київ : Академвидав, 2013. – 332 с.
19. Леся Українка і Зелений Гай // Край. – 2013. – № 113 (верес.). – С. 6.
20. Літо на Пселі. Лібералізм і Україна // Костенко А. Леся Українка. – Київ, 2006. – С. 286-289.
21. Марченко Л. Леся Українка на Полтавщині / Л. Марченко // Халимон В. Полтавщина очима краєзнавця. – Полтава, 2009. – С. 28-29.
22. Марченко Л. Наша зоря. Леся Українка на Полтавщині / Л. Марченко // Літературна Україна. – 2006. – 2 берез. – С. 1.
23. Мірошніченко Л. Леся Українка : життя і тексти / Л. Мірошніченко ; Нац. академія наук України, Ін-тут л-ри ім. Т. Г. Шевченка. – Київ : Смолоскип, 2011. – 264 с.
24. Наша Леся... // Юшко В.М. Література рідного краю. – Кременчук, 1998. – С. 38-40.
25. Огнєва О. Д. Східні стежки Лесі Українки / О. Д. Огнєва. – 2-ге вид., перероб. й допов. – Луцьк : Волинська обласна друкарня, 2008. – 240 с.
26. Панасенко Т. М. Леся Українка / Т. М. Панасенко. – Харків : Фоліо, 2013. – 123 с.
27. Романов С. Інтимна лірика Лесі Українки та Олександра Олеся крізь співмірність приватного досвіду і художньої реконструкції / С. Романов // Слово і час. – 2017. – № 4. – С. 67-78.
28. Ротач П. П. Священні місця Полтавщини : дві літературні поїздки : Гоголівський край. Гадяч, Зелений Гай Лесі Українки / П. П. Ротач. – Полтава : Верстка, 2003. – 68 с.
29. Сақун В. У ХІХ столітті Псел був у моді, як курорти Баден-Баден на Остенде / В. Сақун // Вечірня Полтава. – 2015. – 29 квіт. – С. 11.
30. Сто найвідоміших українців. – [Київ] : Країна Мрій, [2015]. – 680 с.
31. Стороха Є. Місто, де ходила, творила, мріяла і любила Леся Українка : [м. Гадяч] / Є. Стороха // Полтавський вісник. – 2011. – 4 берез. – С. 19.

32. Стороха Є. Незабутня Леся : до 140-річчя від дня народження Л. Українки / Є. Стороха // Край. – 2011. – № 83 (берез.). – С. 13-14.
33. Українка Л. Лісова пісня ; Бояриня : Біографія письменниці. Стислий переказ творів. Аналіз текстів. Зразки учнівських творів : посібник : 10-й кл. / Л. Українка ; авт.-укл. Л. В. Нартова. – Харків : Ранок, 2001. – 64 с.
34. Українка Леся : Сюжети з життя в ілюстраціях і документах ; Фотокнига. – Київ : Спалах, 2001. – 166 с.
35. Українка Леся // Шанько Г. Літературна Гадяччина. – Гадяч, 1996. – С. 41-45.
36. Юдицька Л. Інтимна лірика Лесі Українки «Твої листи завжди пахнуть зів'ялими трояндами...» / Л. Юдицька // Українська мова та література. Шкільний світ. – 2017. – № 3-4 (лют.). – С. 66-74.

Інтернет-ресурси

Кохання в життя Лесі Українки [Електронний ресурс] // Спадщина предків : [сайт]. – Текст. та граф. дані. – [Б. м.], 2021. – Режим доступу: <https://spadok.org.ua/lesya-ukrayinka/kochannya-v-zhytti-lesi-ukra-nky> (дата звернення: 25.01.2020). – Назва з екрану.

Косач-Кривинюк О. П. Леся Українка [Електронний ресурс] : хронологія життя і творчості / О. П. Косач-Кривинюк ; Укр. віл. АН у США. — Нью Йорк : [Вид. спілка "Гомін України"], 1970 (Київ : НБУ ім. Ярослава Мудрого, 2016) // Культура України : електронна бібліотека : [сайт]. – Текст. та граф. дані. – [Б. м.], 2021. – Режим доступу: <https://elib.nlu.org.ua/view.html?id=7410> (дата звернення: 5.02.2020). – Назва з екрану.

Мараєв В. Забутий інтелектуал Максим Славинський [Електронний ресурс] // Український інтерес : [сайт]. – Текст. та граф. дані. – [Б. м.]. – Режим доступу: <https://uain.press/blogs/vladlen-marayev-zabutyj-intelektual-maksym-slavynskyj-920063> (дата звернення: 5.02.2021). – Назва з екрану.

Через кого страждала Леся Українка: Чоловіки, яких кохала відома українська поетеса [Електронний ресурс] // Патріоти України : [сайт]. – Текст. та граф. дані. – [Б. м.]. – Режим доступу: <https://patrioty.org.ua/blogs/cherез-koho-strazhdala-lesia-ukrainka-choloviky-iakykh-kokhala-vidoma-ukrainska-poetesa-338632.html> (дата звернення: 8.02.2021). – Назва з екрану.

Чоловіки Лесі Українки: секрети особистого життя великої жінки [Електронний ресурс] // Хроніки Любарта : [сайт]. – Текст. та граф. дані. – [Б. м.], 2021. – Режим доступу: <https://bit.ly/36RXYvk> (дата звернення: 25.01.2021). – Назва з екрану.

Шевелєва М. Леся Українка: всі – жінки, коли вони кохають [Електронний ресурс] // Український інтерес : [сайт]. – Текст. та граф. дані. – [Б. м.]. – Режим доступу: <https://uain.press/blogs/lesya-ukrayinka-vsi-zhinky-koly-vony-kohayut-1183185> (дата звернення: 1.02.2021). – Назва з екрану.

Серія «Кохання видатних людей»

«Кохання і страждання Лесі Українки»

до 150-річчя від дня народження

Бібліографічна розвідка

Вип. 2

Упорядник: Юлія Анатоліївна Новоселецька

Редактор	А. С. Волкова
Комп'ютерна верстка	О. М. Якубовський
Комп'ютерний набір	Ю. А. Новоселецька
Відповідальна за випуск	С. В. Сичова

Підписано до друку 12.02.2021. 16 стор. Тираж 4 прим.

Обласна бібліотека для юнацтва імені Олесея Гончара

36039, м. Полтава, вул. Гончара, 25а

[http:// libgonchar.org](http://libgonchar.org)

E-mail: pobugonchara@ukr.net